

ההדרכה שלהם וזאת שלנו

אריק לוראן

תרגום: מבל גרייבר עם שרון זוילי

מאז שהכירו שיש לה מקום בהכשרה של הפסיכואנליטיקאי, הפרקטיקה של ההדרכה נותרה קשה למיקום. החל משנות העשרים, קושי זה לווה בעינוי: איך להבטיח שהמדריכים יהיו מבוקרים כהלכה? המדריך מפקח על מדריך אחר בחיפוש חסר מנוחה אחר לפחות אחד שיהיה המדריך האידיאלי. לקאן פעל בצורות שונות על מנת להקל על האסכולה את העינוי המבני הזה. קודם כל בהפעלת מה שקולט סולר כינתה היטב "היפוך" לאקאנאיני, כפי שיש היפוך גליגיאני. הוא הפך את ההדרכה לחובה, לא עבור הסובייקט אלא עבור האסכולה שצריכה לענות לתביעת ההדרכה ש"כופה את עצמה"^[i]. לאקאן מעביר את הזהירות המוסדית לצד של חובה אתית. זה מתוך השיח האנליטי עצמו שנובע האיווי לתבוע הדרכה, בנקודה בה חובה ואיווי נקשרים. אני אוסיף להצגת דברים זו, שהלוגיקה של לקאן מובילה לכך שיהיו המודרכים אלו ששופטים את המדריכים, על ידי העבודה שהם יכולים להציג בפומבי. על מנת לתפוס יותר טוב את השינוי שמתרחש בחיים המוסדיים, אנחנו נבדוק את סוגיית ההדרכה בקרב הIPA, כפי שאן מרי סנדלר, הנשיאה הנוכחית של החברה הבריטית של הפסיכואנליזה, מציגה אותה בספר שמציג עיבוד קולקטיבי על ה-training שיצא לאור ב-1983. ההרהורים של גברת סנדלר הם יקרי ערך, כיוון שהם לוקחים בחשבון את השינויים בפרקטיקה המוסדית של ההדרכה, שרק החלו, בIPA באירופה. חלקם הארי של שינויים אלו נגרמו אודות לתלמיד ותיק של לקאן, ג'אן לפלנש, שנאבק על מנת שהקבוצה שהוא ייסד עם אחרים {APF} תיקח בחשבון את הביקורת שלקאן ניסח כנגד המכונים הפסיכואנליטיים של הIPA במערכת שהוא פעל לאימוצה, אין כבר רשימות מחייבות של מדריכים או של אנליטיקאים דידיקטיים. כל אחד בוחר, וזה בדיעבד שהבחירה היא תקפה. יש לציין שבכל זאת נותרת רשימה ב-APF. רשימה של אנליטיקאים המלמדים (analystes enseignants). ללא ספק זה לא במקרה שראשי התיבות הם A.E^[ii]. איך שלא יהיה בטוח שלפלנש לקח בחשבון את ההערות של לקאן במה שנוגע לפונקציה של "הרשימה" באקט הייסוד שלו: אנליטיקאי הוא דידיקטי מכך שעשה אחת או כמה פסיכואנליזות, שאושרו כדידיקטיות. זאת הסמכה למעשה, שבעצם תמיד הייתה ככה ולא מציינת דבר מעבר לרשימה (annuaire), שמאשר את העובדות. שמי שעובר אנליזה יהיה חופשי לבחור את האנליטיקאי שלו.^[iii] בהתחשב בפרקטיקות של הצרפתיים גב סנדלר מציינת שבאירופה קיימים שני סוגי מכונים, הסגורים והפתוחים. "במכונים הסגורים, ההכשרה היא מבוקרת באופן קיצוני, יש מהלך של הכשרה עם התקדמות מוגדרת, החל מהקבלה של הקנדיט עד להשגת התואר. האנליזה הדידיקטית, ההדרכות, ההרצאות והסמינרים מוגדרים בהליך מוקפד, ומצפים מהמועמד שיתקדם בצורה מסודרת בכל שלב ושלב. ישנה נורמה של התקדמות שממנה, ברור שקנדיטים מסוימים יכולים לסטות ושמעצם עובדה זו הופכים לבעיה עבור מכונים אלו. בהכשרות "הסגורות", הסלקציה העיקרית נעשית או לפני הכניסה לאנליזה, או אחרי בין שנה לשלוש של אנליזה, המועמד יכול להמשיך את ההליך שלו עם סיכוי טוב לתקף אותו בזמן הגיוני. המכון לוקח על עצמו את האחריות החינוכית עבור הקנדיט. במכונים "פתוחים", על הקנדיט לרכוש את הכישורים הנחוצים דרך האנליזה האישית שלו, ההדרכות ובהשתתפות בסמינרים ובהרצאות. זאת אחריותו להוכיח שהוא הפך להיות אנליטיקאי".

הנה גירסא אקדמית של, האנליטיקאי מסמיך את עצמו בעצמו, אבל היא מעידה לפחות על כך שדבר מה מזדחל במעמקי הטעם של הIPA החל מ-1964 וההצהרה על ידי לקאן על העקרון שלו. בכל זאת הניגוד בין פתוח לסגור עוקף נקודה מהותית: האחריות של האסכולה של פסיכואנליזה בהכשרה שהיא מעניקה. כמה פתוח שיהיה המכון, כמה שהאחריות תהייה על הקנדיט, עדיין "האסכולה, באיזה רגע שסובייקט נכנס לאנליזה עליה לשים את העובדה הזו באיזון עם האחריות שהיא לא יכולה להשיל מעצמה ביחס להשלכות של האנליזה"^[iv]. ההתחמקות היא הומולוגית לזאת שלקאן נוכח לדעת כאשר הוא שם לב שהמונח שלו אנליזנט הקסים את-IPA הצרפתי, כיוון שמונח זה הקל על האנליטיקאי את כובד האחריות שלו. לקאן מצידו, אף פעם לא רצה להקל. לא על האנליטיקאי, לא על האסכולה. על ידי ההכשרה שהיא מעניקה, שופטים אם אסכולה מחזיקה את הפסיכואנליזה במקום שמגיע לה בעולם או לא. מבחינה זאת אנליזה אישית, הדרכות

והוראה הן קשורות. אף אחת מהן לא ניתנת להפרדה מאחרות. האחריות של האסכולה ושל אלו שרוצים בה, לפעול לכך שהעמדה של הפסיכואנליטיקאי ביחס לפסיכואנליזה תהייה בהלימה. במה שנוגע להדרכה, במה צריך המדריך להיווכח? קודם כל הוא צריך להיווכח שהמודרך מדבר על משהו אחר מאשר עצמו. זה לא כל כך קל. על מנת להיווכח בכך, די שהמודרך ידבר על סידרה של מקרים: רואים כי המודרך תפוס, לא על ידי המגוון, אלא על ידי ההתעקשות של השאלה שלו. תהייה זו השאלה אודות היותו ראוי, או שאלה על התקלות חוזרת עם אותו גבול, או אפילו אודות אותה נקודת עניין מחופשת כשאלה. לאחר מכן, באופן יותר עמוק, יש להיווכח שהאנליטיקאי לא עושה מכשול לפסיכואנליזה. אם אנחנו סומכים על הכתיבה של השיח האנליטי, מדובר בלאמת שני דברים שונים: אם האנליטיקאי עושה נכונה סמבלנט של אובייקט a ואם הוא מהווה מכשול או לא, על ידי הדעות הקדומות שלו, לכך שהידע הלא מודע יופקד בעמדה של אמת. מה שעושה מכשול ליכולת לעשות סמבלנט של אובייקט, הוא ההזדהות אליה נותר קשור הפסיכואנליטיקאי. העניין של המונח סמבלנט, הוא שהוא מתנגד למונח הזדהות. ניתן לתאר את המסלול עצמו של האנליזה כך: סובייקט נכנס לאנליזה עם ההזדהויות שלו ובסוף המסלול שלו הוא יכול לעשות סמבלנט. על מנת לעשות סמבלנט נחוצה דה-הזדהות (désidentifié). מה שנוותר זה לא סובייקט לא מזדהה, כפי שיש החושבים, אלא סובייקטים שיכולים לעשות סבלנט.

שיחים אחרים רצו לכונן לקשר של היחס הזדהות- סמבלנט על ידי פרקטיקות אחרות. מבחינה זו לקאן התייחס ל- Baltasar Gracián והרצון שלו לפיקחון {desengaño}. פאולוס הקדוש הגדיר את עצמו כזה שיכול להיות "כל דבר עבור כל אדם", כל עוד הוא השיל מעצמו את האיש הנושן שבו. להיות כל דבר עבור כל סובייקט, יכולה להיות הגדרה של סמבלנט של אובייקט a. לעשות סמבלנט קשור באופן אינטימי לאקט, בייחוד במקצועות הבלתי אפשריים, למשול, לחנך, לערוך אנליזה. זה בגלל זה שלקאן יכול לומר "שלהיות מועבר (dépassé) על ידי האקט שלו", זהו דבר של מה בכך, זה המקרה הכללי. ההיפך "זה האנליטיקאי שגובר על האקט שלו, שעושה את אי היכולת שאנו רואים מבלבלת, בערוגה של האנליטיקאים." [v] הצורה האמיתית לסובייקטיביזציה של האקט האנליטי, היא לדעת שאתה לא המחבר, שהכוחות של הריפוי הם לא "שלנו" ואם עושים מהם סובייקטיביזציה בצורה כוזבת, כל האשלויות של כפייה ושל תיקון משוחררות ללא רסן. במובן זה האקט האנליטי עומד בניגוד לפעולה. לעשות סמבלנט יותר קשור לעמדתו של החכם התאואיסטי מיוסדת על, לא-לפעול יסודי. כפי שמציין ג.א. מילר בהרצאה בארה"ב, לקאן מעלה בטלויזיה את הדמות הזאת של החכם הסיני, [vi] כאשר הוא שם בסידרה את הדרך של גרסיאן, הדרך של התאו והדרך של האנליטיקאי. שם מילר מציע קריאהחדשה של המונח "קדוש" המופיעה בטלויזיה. [vii] לאנליטיקאי יש פן תאואיסטי, עמדה שקורסוואה יכול היה להמחיש: להיות חסר תנועה כאשר הכל סביב לו הינו תנועה. לעשות סמבלנט של אובייקט a זה גם זה: להיות חסר תנועה, במקום שלו, בשעה שהמסמן זז.

• הוצג במהלך שנת 1991-2 באחד מהערבים על ערבות ב- ECF.

[i] J. Lacan, "Note adjointe à l'Acte de fondation"

[ii] D. Laurent, "L'IPA en France: deux modes de formation analytique et leurs conséquences", *Revue de l'Ecole de la cause freudienne* n° 20

[iii] J. Lacan, "Note adjointe à l'Acte de fondation"

[iv] J. Lacan, "Note adjointe à l'Acte de fondation"

[v] J. Lacan, "Discours à l'E.F.P.", *Scilicet* n° 2/3

[vi] J.-A. Miller, A reading of some details in Television in dialogue with the audience, Newsletter of the Freudian field

[vii] J. Lacan, *Télévision*